

בעין חינוכית

בעין חינוכית מספר 103, ז' בטבת תשע"ב

מי ידליק את לפיד הנוער הציוני-דתי?

הרב עזריאל אריאל, רבה של עטרת, יועץ נישואין וממקימי מועצת יש"ע המתחדשת

יכולת לסחוף אחריה את אלה הנוטים לשוליים. זהו גם אחד ההסברים להתרחבות של השוליים בקרב הנוער הציוני-דתי, שבהם פתחנו את דברינו.

אמנם חלק גדול מאיבוד האידאולוגיות קשור לתהליכים תרבותיים כלל-עולמיים, אבל לא קשה לזהות נקודת שבר שהעצימה את התסמינים הללו בתוכנו – הגירוש מגוש קטיף. נכון, מדובר בבני נוער שהיו ילדים קטנים באותה תקופה ולא חוו טראומה אישית, אבל הם חלק מציבור שקיבל מכה קשה וטרם התאושש ממנה. ואפרש את שיחתי.

עד הגירוש, היה לחלק גדול מן הציונות הדתית סיפור מאוד ברור, שבאופן פשטני יוצג כך: רבים חשבו כי משימתנו העכשווית היא לקדם את המדינה בין השאר על ידי יישוב הארץ בכלל ויש"ע בפרט. זהו מהלך קשה ותובעני שגובה לא מעט קרבנות. מהלך שנמצא גם תחת איום מתמיד של חורבן, אבל זה טיבו של מהלך הגאולה. "ארץ ישראל נקנית בייסורים", ובכך היא נקנית. הכול האמינו כי סופו של מפעל ההתיישבות לנצח, כפי שכבר התגבר בעבר על מכשולים שנתפסו כבלתי עבירים. נצחונו של מהלך ההתיישבות נתפס כרכיב בדרך שלנו להביא את הגאולה השלמה, שתהיה גאולה לעם ישראל במרחבי ארץ ישראל ותשפיע על העולם כולו. סיפור זה היה סיפור הצלחה קולקטיבי. כל מי שהשתייך לציבור שהאמין בדרך זו היה חלק מהסיפור ומההצלחה.

לדעת רבים, בחודש אב תשס"ה נגדע הסיפור. הייתה לו התחלה ברורה, אבל ההמשך לוט בערפל. אין ביטחון בעתיד. הנוער היום לא חש את עצמו שייך לתנועה עם סיפור של חזון והצלחה. חרב הפינוי המתנופפת מעל

מי שמלווה את הנוער הדתי בשנים האחרונות, בעיקר ביש"ע, רואה את תופעות השוליים המתרחבות: סיגריות, אלכוהול ועוד; ומנגד – תופעות אנרכיסטיות של יתג מחירי לסוגיו. אמנם הרוב המוחלט של הנוער הוא איכותי, אך מדרך הטבע תופעות שוליים אלה מושכות את עיקר תשומת הלב וגם יותר ויותר משאבים של עבודה חינוכית. בדברים הבאים אני מבקש להפנות את תשומת הלב בעיקר לנוער הנורמטיבי שגם הוא אינו מפטיר כדאשתקד ואף אצלו מתחוללים שינויים משמעותיים.

מהיכרות ישירה עם בני נוער ומשיחות עם אנשי חינוך, ניכרת ירידה משמעותית בלהט האידאולוגי בקרב כלל בני הנוער הדתי-לאומי. לא ניתן להצביע כיום על רעיון סוחף שבני נוער אידאליסטים מתלהבים ממנו וסוחפים אליו את חבריהם. הנוער עסוק הרבה יותר בעצמו – בבילויים, במחשב, בפייסבוק, בלימודים, בהוצאת רישיון נהיגה וכדומה. סוגיות לאומיות גדולות מעסיקות אותו פחות. נכון, יש לא מעט בני נוער העוסקים במעשי חסד. בודדים וקבוצות רבים שותפים בקייטנות ובמפעלים למען ילדים מוגבלים ובעלי צרכים מיוחדים, אבל עם כל הערך שיש בכך קיימת תחושה שחסר כאן משהו. זה לא מהלך משותף של תיקון העם והעולם, אלא מעשה חסד קטן ונקודתי למען פרטים. אמנם יש בכך תיקון גדול ביחס למצב שבו עיסוק באידאליים לאומיים גדולים של 'כלל ישראל' מלווים בהתעלמות מצרכיו ומצוקותיו הפרטיות של י"ר ישראל', אבל תנועת המטוטלת הזו אל הקצה השני גובה גם היא מחיר לא פשוט. כאשר הקבוצה המרכזית, הנורמטיבית, חסרה אידאל גדול ולהט של חזון, אין לה

באהבה, אז בכוחנות ננצח. וגם זה תופס – הפעם לשמחתנו – אך מתי מעט.

הבעיה לא מן הנוער היא מתחילה, אלא מאתנו, ההורים והמחנכים. תשובות שמבוגרים לא מצליחים לתת לעצמם בבהירות, אין בכוחם להקנות לילדיהם, לתלמידיהם ולחניכיהם. אף אם אין עדיין ידיעה כיצד בדיוק ממשיכים מכאן, ראוי לומר זאת. נוער לא קונה סיסמאות המחפות על מבוכה, אבל הוא קונה אמירה כנה של הכרה בקיומן של שאלות מטרידות, ודווקא אז הוא מוכן יותר לקבל תשובות.

מתוך כך יש לחפש – גם בדרך של ניסוי ותעייה – אתגר מעשי שיש בכוחו להלהיב את הנוער; אתגר שיש בכוחו לאחות את הקרעים שנפרמו בסיפור; אתגר שיש בו אמירה חיובית על משהו שאנו חולמים לממש ולא רק דרך שעיקרה מניעת מהלכים פסולים שאחרים יוזמים; אתגר המהווה שלב נוסף במהלך של תיקון עם ועולם. את החיפוש הזה יש לעשות גם בחדרי המורים ובמפגשים של ראשי מוסדות ואנשי הגות וגם בדיונים פתוחים עם בני הנוער עצמם. איננו יכולים לנחש מראש מה תהיה התשובה ואין לנו מושג מי יזכה להיות הראשון שיצביע על קריאת הכיוון. אמור מעתה: יש לנו ענווה, והיא תנצח!

חלק מהמאחזים מעצימה את התחושה. הנוער מתקשה לתפוס את עצמו כחלק ממהלך מנצח של חזון גדול, ולכן הוא עצמו עסוק במעשי חסד בחייו הפרטיים במקרה הטוב, ודואג רק לעצמו ולעתידו במקרה הפחות טוב.

במצב כזה יכולים מבוגרים להמשיך ולחיות את חייהם במין זעיר בורגנות. אבל אין בזה בשורה לנוער. אין חזון מלהיב העומד בפניו.

לא טוב להמשיך כך. החזון של הציונות הדתית, אף אם יש עליו כמה שאלות נוקבות, חי וקיים. השאיפה לתחיית האומה בתורתה על אדמתה על פי חזון שיבת ציון – לא נמוגה, אך עלה עליה אבק הזקוק לניעור דחוף. יש צורך לאחות את הקרעים שנפערו בסיפור הישן או לנסח אותו מחדש – כסיפור שיש לו התחלה, אמצע וסוף טוב, עם חוט הגיוני איתן המחבר ביניהם; סיפור שיש בו עבר בן אלפי שנים, הווה בעל עוצמה בלתי מבוטלת, ובעיקר – משימה מעשית המובנת לנוער ושמימושה מוביל לעתיד מבטיח.

היה ניסיון לגייס את הנוער לתנועת התשובה. שני עלונים מתחרים ביניהם על גיוס הכוחות למשימה החדשה, אבל לצערנו זה לא תופס. הגבעות מציעות דרך לאחות את הקרעים בסיפור אחר ולומר: לא ניצחנו

הרהורים חינוכיים

1. אף דבריו של הרב עזריאל הם "סיפור" מסוים של המציאות. האם אתם מסכימים לתיאור ולפרשנות? האמנם הנוער היום מחובר פחות לחזון גדול ועסוק יותר בעצמו, אפילו אם זה חסד פרטי שהוא עושה? האם אף המבוגרים תוהים באשר לדרך שבה עלינו לפעול כדי להתקדם לשלב הבא של מימוש החזון?
2. יש מי שיטען כי חזון זה, של יישוב הארץ, היה מראש נחלתם של חלק מהנוער שלנו בלבד, דוגמת חלק מהנוער ביש"ע. לדבריהם, את רוב הנוער בעיר זה מעולם לא תפס. אף אם טענה זו נכונה – עדיין נותרה השאלה אם לב דבריו של הרב עזריאל, (קרי: שחסר היום לנוער דגל מאחד ושיש שקיעה רבה בדברים אישיים) – נכונים.
3. לדברי הרב עזריאל צריך להציב דגל של חזון ואידאל וסביבו לגייס את הנוער. האם אפשרי 'להחליט' על כך? מה עושים? ומה תפקידם של אנשי החינוך?

ניתן לעשות מנוי על דפי "בעין חינוכית" ללא עלות. נא לפנות לשרון: sharonz@orot.ac.il